

Intervju: Paddy Ashdown, visoki predstavnik za BiH: "Hrvati iz Hercegovine su motor razvoja BiH"

Ljudi su radišni i talentirani, a po pitanju poduzetničkih vještina i snalažljivosti, Hrvati su potencijalna "termoelektrana" oporavka ekonomije ove zemlje koja će proći kroz reforme ili umrijeti. Iduće četiri godine bit će presudne

Visoki predstavnik u BiH, bivši čelnik britanskih liberala i mirovni posrednik Paddy Ashdown od svibnja je u Sarajevu i, čini se, nastoji dobro držati korak s brzinom reformi koje se trebaju u idućem razdoblju provesti u Bosni i Hercegovini. O tome, ali i o neizbježnoj temi, podjeli BiH na salveti i ulozi nacionalista u regiji, Ashdown je vrlo otvoreno govorio za Slobodnu Dalmaciju.

Moj glavni slogan u prvom pozdravom govoru kojega se držim je; prvo pravda, a zatim poslovi putem reformi. Razlog je vrlo jednostavan; izgradnja mira ne počiva na demokraciji kao prvoj stvari, kao što smo mislili, nego na pravdi. Dok niste stvorili vladavinu prava, sigurnost ljudi, sigurnost demokracije i ekonomije, ulaganja i sve ono što ide nakon toga, također ne možete stvoriti. Tu grešku smo napravili prvo ovdje, a onda smo je ponovili i na Kosovu jer nismo odmah uspostavili vladavinu prava i zakona.

Ovo nije kolonija

Slobodna Dalmacija: Nakon uspostavljanja vladavine pravne države, sljedeći korak je oporavak gospodarstva. Mogu li ljudi u BiH očekivati otvaranje novih radnih mjesta, bolji životni standard?

Paddy Ashdown: Ljudi u ovoj zemlji su vrlo radišni i talentirani, a po pitanju poduzetničkih vještina i snalažljivosti, Hrvati u Hercegovini su potencijalna "termoelektrana" oporavka ekonomije. Takve sposobnosti treba ohrabrivati. Ova zemlja će ili proći kroz reforme ili neće uspjeti. Ili će proći kroz reforme, ili će umrijeti. Iduće četiri godine bit će presudne. Zato moramo ubrzati reforme u zemlji. Učinjeno je puno; od završetka rata u Bosni i Hercegovini učinjeno je do danas više nego li što je u Sjevernoj Irskoj učinjeno u posljednjih 30 godina!

Slobodna Dalmacija: Jeste li u ovih nekoliko mjeseci koliko ste u Sarajevu kao Visoki predstavnik, već detektirali Vaše "neprijatelje" na tom putu koji želite ostvariti?

Paddy Ashdown: Nisam ih detektirao, ljudi su prema meni vrlo ljubazni i to ljudi iz svih dijelova političkog spektra. I otkrio sam da postoje reformisti u gotovo svakoj stranci u BiH. No, u BiH postoje drukčije vrste neprijatelja; manjak samopouzdanja kod ljudi. Ljudi misle da ne mogu promijeniti situaciju. Moj drugi neprijatelj je "dosada" međunarodne zajednice. Kada kažem tu riječ, ona zvuči kao kritika, ali nije mi to namjera. Činjenica je da je rat ovdje završen prije šest godina i da se pažnja međunarodne zajednice preusmjerila na neka druga područja. Često to karikiram primjerom u kakvo je vrijeme počeo moj mandat u BiH; moji ovdašnji prijatelji iz BiH kažu – imali smo Grke, Rimljane, Turke, Habsburgovce, sada vas – dajte nam recite već jednom što da radimo! I ja im odgovaram da ovo nije kolonija i da oni sami moraju imati povjerenja u sebe i svoje mogućnosti. Moji prijatelji sa Zapada pak kažu – mi smo potrošili novac, izložili opasnosti živote naših vojnika, dobili smo rat za vas i zbog čega već niste Švicarska!? Njima odgovaram ovako; čekajte gospodine Blair, Chirac, Schroeder, pogledajte vaša društva, pa niste ni vi napravili neka čuda! Vrlo je teško izgrađivati društvo nakon rata. Morate biti strpljivi i podržavati Bosnu i Hercegovinu kroz te strpljive reforme.

Slobodna Dalmacija: S obzirom na to da ste kazali da je Bosna i Hercegovina oslonjena na regiju, kako onda komentirate izjave poput one Vojislava Koštunice, koji je govorio o spajanju Republike Srpske i Srbije?

Paddy Ashdown: Greška Zapada je bila što je imao krivi pristup u rješavanju pitanja u regiji, riješili bismo naime, jedno pitanje, a uprskali drugo; priznali smo Hrvatsku, zeznuli Bosnu i Hercegovinu, popravili stvar u Bosni, zaboravili Kosovo, popravili Kosovo, uprskali situaciju u Makedoniji. Zato je važna regionalna suradnja. Hrvatska i Srbija kao susjedi BiH imaju vrlo važnu ulogu i pozdravljam ono što rade predsjednik Stipe Mesić, ministar Tonino Picula, premijer Ivica Račan jer je to konstruktivna uloga. Stoga želim da Srbi u Beogradu rade isto tako i neki od njih to i čine, poput Gorana Svilanovića. Mi smo sada usred predizborne kampanje u Srbiji. Koštunica kaže da su njegove riječi krivo interpretirane, krivo citirane u medijima. To prihvaćam. Njegov važan komentar je ono što je rekao ovdje u Sarajevu i ovu posljednju epizodu najbolje je ostaviti iza nas. Želim poručiti ljudima u Bosni i Hercegovini da se prošlost neće vratiti, ako oni to ne dopuste. Naravno, ovdje ima i onih koji vole vraćati te duhove iz prošlosti, plašiti ljude, ali oni nisu budućnost. Zato poručujem ljudima da ignoriraju te provokacije.

Izbori neće zaustaviti reforme

Slobodna Dalmacija: Pred Bosnom i Hercegovinom su izbori 5. listopada. Koje su opcije?

Paddy Ashdown: U Bosni i Hercegovini dogodile su se velike promjene. Ako gledamo na "stare" nacionalističke stranke, onda se vidi da se i u njima događaju reforme. To treba uzeti u obzir. "Stare" nacionalističke stranke više nisu kao prije. Volio bih da krenu kroz reforme. Nadam se da će ljudi glasati, općenito gledajući, upravo za reforme. Stari blokovi homogenizacije ljudi nisu više mogući na takav način. Ne znam

kakav će biti rezultat izbora, ali umjereno sam uvjeren da će se, bez obzira na ishod, reforme nastaviti i to ubrzanim tempom. Kada ljudi idu na glasanje, trebaju razmišljati tko ih kroz te potrebne reforme može provesti na najbolji način.

Slobodna Dalmacija: Postavili ste kao prvi cilj pravdu, vladavinu pravne države. Svjedoci smo pak već brojnih neuspješnih pokušaja NATO-ovih snaga u Bosni i Hercegovini da upravo toj pravdi privedu dvojicu najtraženijih ratnih zločinaca Radovana Karadžića i Ratka Mladića. U čemu je problem? Kriju li se oni stvarno tako dobro ili ne postoji politička volja da ih se otpremi u Haag?

Paddy Ashdown: Iako se uhićenje i izručenje još nije dogodilo, siguran sam da hoće. Pitanje je kada, a ne hoće li se to dogoditi. Uvjeren sam da je NATO odlučan da ih uhvati. Njihovo uhićenje bit će jedan od najvećih poteza za zatvaranje poglavlja rata. Drugi veliki potez bit će izgradnja mosta u Mostaru, a treće povratak izbjeglica. Da, i ja sam nestrpljiv da se Karadžića i Mladića uhvati. Svakome tko kritizira NATO zbog toga što njih dvojica još nisu uhićeni kažem isto – idite, provedite tjedan dana na Zelengori i vidjet ćete da uopće nije teško skrivati jednog ili dva čovjeka tamo. Budući da sam bio vojnik u Sjevernoj Irskoj, spomenut će vam primjer da su neki bombaši bili na slobodi i 30 godina iako smo mi pretraživali svaku vlat trave da ih pronađemo. Prije dvije godine, činjenica da su Karadžić i Mladić na slobodi bila je kočnica u razvoju budućnosti ove zemlje. A sada je drukčije; poručujem stoga Karadžiću dok luta brdima i živi jadnim životom bjegunca, da naš napredak ne može zaustaviti.

Slobodna Dalmacija: Hoće li diplomatsko-politički problem sa Stalnim kaznenim sudom i Sjedinjenim Državama imati kakvog utjecaja na nazočnost međunarodne zajednice u BiH?

Paddy Ashdown: Ne. Preuzeli smo obveze i držat ćemo ih se. Bio sam u diplomaciji i znam da će zemlje poduzeti sve mogućnosti koje imaju na raspolaganju da bi zaštitili svoje nacionalne

interese. Čak i na samom vrhuncu rješavanja problema i "krize", Sjedinjene Države više ulažu u razvoj ove zemlje, daju više podrške BiH nego li ijedna druga država.

Slobodna Dalmacija: Mediji su primijetili da ste puno bliži s "običnim ljudima" nego li s političarima ovdje. Što želite postići tim brojnim turnejama, razgovorima s ljudima, obilascima naselja?

Paddy Ashdown: To je moj stil, ja oduvijek tako radim. Ne možete znati kako ljudi žive i što ih muči dok ne odete među njih. Lako je dobiti iskrivljenu sliku o stanju u BiH sjedeći u sarajevskim kafićima. Ne mogu svoj posao tako raditi. S druge strane, imam te ovlasti za koje se može reći da su ogromne za jednog političara liberalne orijentacije. Zbog toga sam rekao ljudima da ću ih koristiti rijetko i u krajnjem slučaju za ljude ove zemlje, ali za sve njezine građane. Zato je važno da znam što ljudi misle. Na kraju, nisam dobar u formalnostima, ne volim protokole.

0 Tuđmanovoj karti na jelovniku

Slobodna Dalmacija: Dobili ste i neke važne informacije od ljudi s kojima ste na terenu razgovarali, recimo u slučaju Leutar?

Paddy Ashdown: Slučaj Leutar vrlo je zanimljiv. Kada sam bio na prvoj turneji u Širokom Brijegu, na otvorenoj tribini prvo mi je pitanje postavila majka Leutareva vozača koji je u zatoru. No, moram biti jasan; ja se ne smijem miješati u sudske slučajeve. Sud mora biti nezavisan i nemam ovlasti da se u to uplićem. Ako sud ne poštuje procedure i pravila, onda se situacija mijenja. Pažljivo pratim što se događa, no ne smijem se uplitati.

Slobodna Dalmacija: Vama je dobro poznato da Vas ljudi u Hrvatskoj pamte po salveti s podjelom Bosne i Hercegovine za koju ste kazali da Vam je iscrtao u Londonu pokojni predsjednik Franjo Tuđman?

Paddy Ashdown: Ah, da.

Slobodna Dalmacija: Jedan detalj; je li to bilo iscrtano na jelovniku ili salveti?

Paddy Ashdown: Radilo se o jelovniku, ali karta je ušla u legendu kao da je riječ o salveti.

Dio hrvatske javnosti nije povjerovao u autentičnost, a sin pokojnog predsjednika napisao je knjigu o tome?

Moram reći da je njegova knjiga prava teorija urote i uvelike nadmašuje uobičajene teorije zavjere na ovim područjima, a poznato je da je po tom pitanju regija glavna, u otkrivanju različitih urota i zavjera. Slušajte, ja sam protiv ratnih zločina i protiv kriminala i vjerujem u vladavinu prava. Ako me na sudu traže da nešto dam kao dokaz da bi se ostvarila ta vladavina prava, ja ću taj dokaz dati. No, bilo bi krivo razmišljati na način da sam, zbog toga što sam sudu dao ono što je sud tražio od mene, antihrvatski raspoložen ili da sam zato što sam svjedočio protiv Miloševića antisrpski raspoložen.

Slobodna Dalmacija: Kakvo je Vaše mišljenje o dr.Franji Tuđmanu?

Paddy Ashdown: Ono što me definira kao osobu je borba protiv nacionalizma, još u vrijeme dok sam bio mali dječak u Sjevernoj Irskoj. Poštujem i cijenim domoljube, a između njih i nacionalista velika je razlika. Domoljublje znači da volite svoje zemlju, ali tu ljubav ne pokazujete na način da mrzite nečiju tuđu državu. Nacionaliste prezirem, oni su jedna sila destrukcije. I ako me pitate o Tuđmanu, o njemu mislim isto što i o drugim destruktivnim nacionalistima.

O HERCEGOVAČKOJ BANCI

Brzina ne smije štetiti pravdi

Slobodna Dalmacija: U kojoj je fazi istraga oko Hercegovačke banke? Je li pri kraju?

Paddy Ashdown: Još uvijek nije gotova, jer da jest, objavili bismo to. No, morate razumjeti složenost tog problema.

Razumijem da su mnogi ljudi u Hercegovini zabrinuti zbog toga, kao i zbog načina na koji je cijela stvar pokrenuta. Ne kritiziram to, ali razumijem da je ova priča podignula razinu strasti i da ljudi očekuju rezultate. Istraga oko poslovanja banke je vrlo kompleksna stvar i treba vremena. Znam za slučajeve istraga u Velikoj Britaniji koje su trajale nekoliko godina. Mislim da trebamo što prije doći do kraja i rezultata istrage, ali brzina ne smije biti neprijatelj pravde. Ovo ćemo učiniti na pravi način i bolje je da istragu dovršimo kako treba, nego li da je dovršimo brzo.